

Uudenmaan tavoitteet maakunnan ja valtion välisissä aluekehittämiskeskusteluissa

Maakuntahallitus 31.01.2022 § 7
856/00.04.02/2021

Tiivistelmä

Uudenmaan aluekehittämiskeskusteluiden ajankohta on 15.2.2022. Uudenmaan keskusteluteemat pohjautuvat Uusimaa-ohjelman strategisiin kärkitavoitteisiin, Uudenmaan hiilineutraalisuuteen, TK-toiminnan vahvistamiseen sekä työllisyysasteen nostamiseen. Maakuntahallitukselle esitetään, että se käy keskustelun ja merkitsee tiedoksi Uudenmaan esittämät täsmennetyt keskusteluteemat neuvotteluihin valtion kanssa.

Selostus

Maakuntien ja valtion väliset säännölliset aluekehittämiskeskustelut (ALKE-keskustelut) perustuvat aluekehittämislakiin (756/2021). Tavoitteena on muodostaa maakunnan ja valtion yhteinen ymmärrys maakunnan tilannekuvasta, pitkäjänteisistä tulevaisuuden kehittämistarpeista, että täsmällisemmistä vuoden 2022 tarvittavista toimenpiteistä.

Aluekehittämiskeskusteluiden lopputuloksena syntyy maakunnittain valtion ja maakunnan yhteinen yhteistyöasiakirja, jonka toteutumista seurataan säännöllisesti.

Valmistelun aikataulu

Vuoden 2022 ALKE-keskusteluiden valmistelu käynnistyi alkusyksyllä. VN laati aluekehittämispäätöksen mukaisen kansallisen tilanne- ja kehityskuvan ja vastaavasti maakunnat toimittivat lokakuussa oman alueensa laadullisen tilannekuvan ja luonnosehdotukset keskusteluteemoista ALKE-keskusteluun.

Maakuntien esitykset keskusteluteemoiksi pohjautuvat aluekehittämispäätökseen, maakuntaohjelmaan ja tilannekuvaan. Maakuntakohtaiset agendat viimeistellään ministeriöiden ja maakunnan yhteisessä valmistelussa.

Uudenmaan ALKE-keskusteluiden ajankohta on 15.2.2022. Varsinaisten neuvotteluiden osallistujamääräksi on VN rajannut korkeintaan 10 alueen edustajaa ja saman verran valtion edustajia. Tilaisuuden puheenjohtajana toimii Alueet ja kasvupalvelut -osaston osastopäällikkö, ylijohdaja Marja-Riitta Pihlman.

Uudenmaan ALKE-teemat

Uudenmaan ALKE-keskusteluteemat on viimeistelty loppuvuoden aikana tiiviissä yhteistyössä keskeisten alueen toimijoiden kanssa. Teemat pohjautuvat ”Reilusti edellä” Uusimaa-ohjelmaluonnoksen 2022–25 strategisiin kärkitavoitteisiin, joilla tavoitellaan Uudenmaan hiilineutraaliutta vuoteen 2030, TKI-toiminnan menojen kohoamista 5 %:iin maakunnan BKT:sta sekä työllisyysasteen nousua 80 %:iin vuoteen 2030 mennessä.

Uudenmaan ALKE-teemat ja niiden mukaiset Keskustelun painopisteet ja kehityskohteet ovat:

Teema 1: Uusimaa hiilineutraaliksi 2030 mennessä

Uusimaa tuottaa n. 20 % Suomen päästöistä, lähes neljännes Suomen liikenteen päästöistä ja yli puolet Suomen materiaalivirroista. Päästöjen vähentäminen ja materiaalitehokkuuden parantaminen edellyttävät laaja-alaisia, systeemitason muutoksia. Uudellamaalla toimintaympäristön merkittävä muutos tarjoaa kansallisessa mittakaavassa vaikuttavan mahdollisuuksien ikkunan uusien ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon.

- **Vahvistetaan Uudenmaan toimijoiden roolia ja kykyä rakentaa maakunnasta ympäristöviisas ja hiilineutraali kiertotalouden edelläkävijämaakunta.** Edistetään kiertotalouden alueellista ja vähähiilistä kiertotaloussopimusta, sekä ekosysteemien kehittämistä Uudellamaalla huomioiden osaamisen ja tietoperustan vahvistaminen. Keskeisessä roolissa on Uudenmaan kiertotalouslaakso, joka toimii yhteiskehittäjänä ja vastaa viestinnästä, brändäyksestä ja kv-yhteistyön vahvistamisesta (UL ja maakunnan yhteistyökumppanit, TEM, YM, OKM)
- **Kehitetään uusia älykkäitä ja kestäviä liikenteen palveluratkaisuja.** Uudenmaan tiukka hiilineutraaliustavoite suhteessa liikennesektorin ilmastotavoitteisiin ja samanaikainen joukkoliikenteen käyttäjämäärien romahdus korona-aikana haastavat maakunnan liikennepalveluita monesta näkökulmasta. Hyödynnetään jakamistalouden toimintamalleja, älykkäitä palveluratkaisuja sekä päivitetään liikenteen hankkeiden laskentaperiaatteita ilmastotavoitteet huomioiviksi. Edistetään vähähiilisyyttä logistiikka-alalla. Parannetaan tietoliikenteen yhteyksiä nykytarpeiden mukaisiksi (UL, HSL, muut liikennealan toimijat, korkeakoulut ja maakunnan yhteistyökumppanit, valtion puolelta YM, TEM, LVM)
- **Edistetään hiilineutraalia rakentamista ja maankäyttöä.** Yhdyskuntarakenne Uudellamaalla kasvaa voimakkaimmin Suomessa. Kehitetään maankäytön työkaluja, mm. hiilensidonnan osalta. Tarkennetaan uudisrakentamisen päästövaikutuksia Uudellamaalla ja lisätään aktiivisesti mm. puurakentamisen osuutta teollisessa tuotannossa. (UL, ELY ja muut yhteistyökumppanit, valtion puolelta YM, TEM, MMM)

Teema 2: Uudenmaan TKI-toiminnan vahvistaminen.

Hallituksen 4 % TKI-intensiteettitasoon saavuttamiseksi vuonna 2030 Suomen T&K-menojen tulisi kasvaa n. 6 % vuodessa. Uudenmaan osuus kaikista Suomen TKI-menoista on noin puolet jo nyt. Uudenmaan TKI-toimintaa lisäämällä ja sen tuloksellisuutta parantamalla kehitetään osaamista, lisätään työllisyyttä, luodaan innovaatioita ja edistetään niiden kaupallistamista.

- **Luodaan pilottirahoitus kansainvälisten ja eurooppalaisten hankkeiden ja rahoitushakemusten valmisteluun,** jolla lisätään organisaatioiden osallistumista pitkäjänteiseen ja strategiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Tämä puolestaan tuo lisää kv-rahoitusta sekä luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia (UL ja yhteistyökumppanit, valtion puolelta TEM, OKM).
- **Lisätään TK-toimijoiden otetta kansainväliseen yhteistyöhön** koulutuksen ja muun vaikuttamisen keinoin sekä edistetään kv-verkostoitumista (tukemalla osallistumista kv-verkostoihin). Autetaan

uusimaalaisia toimijoita hakemaan kehittämisrahoitusta ja parantamaan hakemusten laatua sekä lisäämään osallistumista kovatasoisiin hakukonsortioihin (UL, EUTI-sihteeristö, HKI EU-Office ja muut yhteistyökumppanit, valtion puolelta TEM, OKM).

- **Vahvistetaan Uudenmaan keskeisiä paikallisia ja alueellisia innovaatioekosysteemejä, erityisesti kuntien kokeilualustoja.** Tätä kautta lisätään yhteistyötä, tuodaan uusia toimijoita yhteen sekä panostamaan TKI-toimintaan (UL, korkeakoulut ja muut yhteiskumppanit, valtion puolelta TEM, OKM).

Teema 3: Osaavan työvoiman saatavuus ja alueellinen liikkuvuus (kaikille maakunnille AUNE:n määrittelemä yhteinen teema)

Korona on runnellut Uttamaata maakunnista voimallisimmin. Tällä on pitkäaikaiset heijastusvaikutukset alueen hyvinvointiin, mm. nuorten syrjäytymisen, asukkaiden huono-osaisuuden ja työelämästä syrjäytymisen kasvuna. Jo ennen koronaa, reilussa 10 vuodessa, Uudenmaan osuus koko maan työttömistä on kasvanut 20 %:sta yli 36 %:iin. Koronakriisin aikana työttömyys ja lomautukset ovat kasvaneet maakunnista nopeimmin.

Kansallisessa mittakaavassa Uudellemaalle leimaa antava erityispiirre on vieraskielisten suuri osuus väestöstä (15 %). Maakunta on myös maahanmuuttajien ylivoimainen kohdemaakunta (60 % koko Suomen vieraskielisistä). Onnistuneilla vieraskielisten saatavuutta, työllistymistä ja yrittäjyyttä toimenpiteillä pystytään vaikuttamaan merkittäväällä tavalla Uudenmaan osaajapulaan ja työllisyysasteeseen, mutta myös koko Suomen työllisyystilanteen paranemiseen.

- **Edistetään uusmaalaisten vieraskielisten työllistymistä ja yrittäjyyttä.** Vieraskielisten työttömyys on noussut pysyvästi koronakriisin aikana kantaväestöä korkeammaksi (nyt 29 %, eli 26.300 henkeä, joista pitkäaikaistyöttömiä 42 %). Huomioidaan vieraskielisten osuus ja varmistetaan riittävä resursointi Uudenmaan TE-palvelu-uudistuksessa rahoituskriteerinä (vrt. työttömyys-työllisyyserot suomalaistaustaisiin). (UL, kunnat ja muut yhteistyökumppanit, valtion puolelta TEM)
- **Panostetaan osaavan kv-osaajien houkutteluun ja alueella pitämiseen Uudellamaalla maakunnan erityispiirteet huomioiden.** Suomen kansainvälisimpänä maakuntana, kv-logistiikan solmukohtana sekä taloudellisena veturina Uusimaa on myös avainasemassa kv-osaajien houkuttelussa ja Suomeen asettautumisessa. Varmistetaan pysyvät ja riittävät Talent Boost – resurssit Uudellamaalla suhteessa vieraskielisten määrään ja yksityisen sektorin työpaikkojen osuuteen (UL, PKS-kaupungit, korkeakoulut ja muut yhteistyökumppanit, TEM, OKM)
- **Uudenmaan PKS-kuntien ylläpitämien vieraskielisten yrityspalveluiden edelleen kehittäminen ja pysyvä resursointi** valtion ja PKS-kuntien yhteistyönä. Maahanmuuttajien yrittäjyysaktiivisuus on myös korkea, ja jopa 40 % PKS-yrityspalveluiden asiakkaista on jo vieraskielisiä. Varmistetaan pysyvä valtion osarahoitus, jolla mahdollistetaan Uudenmaan vieraskielisten yrityspalveluiden systemaattinen kehittäminen jatkuvasti kasvavaan tarpeeseen (UL ja PKS-kaupungit, muut yhteistyökumppanit, TEM, SM).

ALKE-keskusteluiden yhteydessä maakuntien liitoille kohdennetaan sopimuksellisen yhteistyön AKKE-määrärahaa yhteensä 16 milj.€. Uudenmaan osuus tästä on 2,113 milj€. Valtioneuvosto tekee lopullisen päätöksen rahoituksen jaosta ALKE-keskusteluiden jälkeen helmimaaliskuussa. Tämän jälkeen Uudenmaan liitto pystyy valmistelemaan tarkemmin rahoituksen kohdentamisesta.

Uudenmaan esitys ALKE-teemoista on liitteenä. Se muodostaa samalla liiton ehdotuksen ns. yhteistyöasiakirjan sisällöstä maakunnan ja valtion ALKE-neuvottelun neuvottelun lopputulemaksi.

Asian tausta

Aluekehittämiskeskusteluiden lopputuloksena syntyy maakunnittain yhteistyöasiakirja, jossa kuvataan valtion ja alueen yhteiset näkemykset sekä ALKE-keskusteluiden johtopäätökset kunkin maakunnan toimintaedellytyksistä ja alueen kehittämisen painopisteistä lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä. Niin ikään johtopäätösten toteutumista seurataan ainakin seuraavan vuoden ALKE-keskusteluiden yhteydessä.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus käy evästyskeskustelun ja merkitsee tiedoksi aluekehittämiskeskusteluiden teemat ja toimenpiteet neuvotteluihin valtion kanssa.

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Juha Eskelinen
Asiantuntija Outi Ervasti